

PRISPEVEK K PREUČEVANJU GOTSKE ARHITEKTURE V ŽUPNIJSKI CERKVI SV. JURIIA V KONJICAH*

Albin Vengust, Ljubljana

Čprav je o starejših župnijskih cerkvah na Slovenskem že veliko napisanega, in sicer tako o času njihovega nastanka kot o poznejših gradbenih posegih in stilnih spremembah, je ostalo še marsikaj nedorečenega in premalo pojasnjene-
nega. To velja tudi za nemajhno število publikacij, ki od leta 1868 naprej obravnavajo konjiško župnijsko cerkev sv. Jurija.

Konjiška fara je prvič omenjena leta 1146 skupaj s slivniško in hoško.¹ Dokument govori o odstopanju oz. popravljanju župnijskih meja. Prafara je vsekakor imela cerkev že konec prvega tisočletja. Od najstarejše cerkve za zdaj ni ničesar znanega ali ohranjenega. Stavba je dolga 36,5 m in široka 25 m, stoji pa v zgornjem delu konjiškega trga na vzvišenem prostoru rahlo proti vzhodu padajoče naklonine in je pravilno orientirana. Višina prezbiteri-
ja je 10,8 m, ladje pa le 8 m, pri čemer višina niha zaradi visečega tlaka v ladji in pod zvonikom (2,4%) proti prezbitერიju.²

Večji del cerkve je gotško obokan; oblike obočnih reber in konzol kažejo na domnevo, da so cerkev obokali v različnih časovnih obdobjih – najmanj v treh, če ne celo v petih. Cerkev ima namreč razgibano stavbno zgodovino in zapleteno razvrstitev prostorov. Odtod lahko razumemo, zakaj so risarji, ar-
hitekti in umetnostni zgodovinarji tlorise risali nedosledno³ ali zelo različno

* Prispevek je dopolnjena seminarska naloga pod mentorstvom prof. dr. Janeza Höflerja na oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani v zimskem semestru 1990/91.

¹ Franc Kos: *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku*, IV. knjiga 1101 – 1200, Ljubljana 1920, p. 125, dok. št. 222.

² V letih 1973–1978 so v župnijski cerkvi opravljali obsežna gradbena, restavratorska in ureditvena dela. Glavni projektant je bil Plečnikov učenec Tone Bitenc. Vpeljal je pomembne stavbne spremembe in novosti, ki so prilagojene cerkvenemu prostoru in pokoncilski liturgiji.

³ Zbral sem 4 tlorise konjiške cerkve sv. Jurija. V Zavodu RS za varstvo naravne in kulturne dediščine hranijo tloris (sl. 11) in skico iz leta 1903. Oboje je zrisal I. Wist, konservator in visokošolski profesor v Gradcu. Od vseh tlorisov je najbolj natančen. Edini ima pravilno vrisano rebrno shemo glavne ladje. Skica ima v stranski ladji napis »Alte Kirche«. Med ljudmi je bilo namreč razširjeno mnenje, da je stran-

in nič kaj uglaseno ocenjevali čase gradbenih posegov in sprememb. Cerkev je ometana in skoraj v celoti pozidana iz kamna, le tu pa tam je v vrhnjem delu zidov ladje in prezbiterija opaziti nekaj opeke. Pokrita je z dvokapno skrilasto streho in vsaka stranica ima po dve vrsti strešnih odprtin. Tudi oblikovno zahtevna zvonasta streha rožnovenske kapele je pokrita s skrilastimi ploščami različnih prirezov.

V slovenskem umetnostnem zgodovinoisju imamo na voljo dva obširnejša opisa konjiške cerkve sv. Jurija, prvega izpod peresa Avguština Stegenška,⁴ drugega pa je napisal Jože Curk.⁵ O starosti ladje in zvonika sta avtorja zapisala različni ugotovitvi. Stegenšek: »V XII. stoletju je bila pozidana ena (sedanja srednja) ladja z ravnim stropom, z nizkim zvonikom na zapadni strani, s kvadratičnim ali poluokrožnim prezbiterijem na vzhodni strani.«⁶ In Curk: »Sedanja ladja in zvonik sta iz 13. stoletja. Oba sta bila mnogo nižja. Za obliko vzhodnega zaključka ne vemo.«⁷ Malo pred tem je argumentirano ugotavljal: »Obok zvonice tvori rahlo zašiljena podolžna banja, kar kaže na zgodnjo gotiko druge polovice 13. stoletja ali začetek 14. stoletja. V srednjem veku je imel zvonik tri etaže, na kar bi kazale štiri line v tretji etaži, od katerih ena je sedaj na ladjinem podstrešju, a prvotno je gotovo gledala ven. Prvič so zvonik povišali konec 15. stoletja...« Curk je prepričljivejši in tudi čas gradnje govori v prid njegovim trditvam. Drugi pisci ladje in zvonika niso omenjali.

Nemalo težav je umetnostnim zgodovinarjem povzročala stranska ladja, ki so jo domačini poimenovali »stara cerkev«, v literaturi pa je označena kot »kapela«, »stranska ladja« in tudi »stranska ladja dvoladijske cerkve«. Stegenšek upravičeno zavrača ljudsko izročilo, po katerem naj bi bila »stara cerkev« najstarejša konjiška cerkev: »Pred letom 1369³ je prizidal stransko ladjo na čast sv. Jakubu vitez Ortolf. Morda je bila ta z ravnim stropom krita in zato brez podpornikov. Ortolf si je izbral v kapeli zadnje počivališče († 1370).«⁸ Curk je zapisal drugače: »Pred letom 1369 je bila ob severno steno ladje prizidana kapela sv. Jakoba, kjer je bila grobnica konjiških gospo-

ska ladja najstarejši del cerkve; Stegenšek ga je argumentirano zavrnil. Toda v nekem smislu ljudska resnica vendarle drži. Potem ko so podrli romansko cerkev in namesto nje postavili nižjo sedanjo ladjo, je stranska ladja nenadoma res postala najstarejši del cerkve. Drugi tloris je objavljen v Stegenškovi *Konjiški dekaniji*, 1909 (sl. 12). Tloris ima več napak, toda lepo so razvidne gradbene faze. V *Ars Sloveniae*, 1967, je objavljen tloris (sl. 13) z največ napakami. V Komeljevi *Gotski arhitekturi na Slovenskem*, 1973, je natisnjen četrti tloris (sl. 14), ki ima tudi napake, vendar je prvi, ki ima pravilno vrisano kotni zamik zvonika.

⁴ Avguština Stegenšek: *Konjiška dekanija*, Maribor 1909 (od tod citirano Stegenšek: *Konjiška dekanija*), p. 26.

⁵ Jože Curk: *Topografsko gradivo*, I–VIII, Celje 1966–1967, IV. Sakralni spomeniki na območju Slovenske Konjice, Celje 1967 (od tod citirano Curk: Konjice) [ciklostirano].

⁶ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 26.

⁷ Curk: Konjice, pp. 17 in 19.

⁸ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 26.

dov.«⁹ Stvar se je malo bolj zapletla ob opisih, kako so stransko ladjo ali kapelo obokali oz. kapelo spremenili v stransko ladjo. Stegenšek piše: »Sto let pozneje je sporočil bratovščinski kaplan Jurij Freyhatt dva soda vina 'zum Bau und Gerüst seiner Kapellen'«. ⁴.¹⁰ In naprej: »Okoli sredine XV. stoletja so to kapelo tudi obokali, in sicer sklepamo to iz dveh razlogov. Vprvič ni bila istočasno postavljena in svodena, ker bi sicer imela podpornike od zunaj; drugič pa je, kakor smo že omenili, vsled ene konzole, na kateri sloni obok, isti sodoben s prezbiterijem.«¹¹ Curk je brez omahovanja preprosto zapisal: »Kot vse kaže, so pred letom 1464 s pomočjo beneficijnega kaplana podravske bratovščine ŽMB Gregorja Freyhatta predelali Jakobovo kapelo v stransko ladjo ter jo obokali.«¹² Brez podrobnejšega pregleda vseh stavbnih elementov stranske ladje ni mogoče presoјati, kateri zapis bolj ustreza resničnim dogajanjem v visokem srednjem veku.

Najprej se natančneje pomudimo ob Stegenškovi trditvi, da je imela stranska ladja prvotno raven strop oz. da ni mogla biti obokana brez zunanjih podpornikov. Iz prečnega prereza stranske ladje realnih razmerij (sl. 1) je videti, kako se pravilno sestavljeni stavbni elementi prilagajajo drug drugemu tako, da se nasprotni sile nevtralizirajo in ustvarjajo urejeno in trdno ravnotežje mas. Zidova glavne in stranske ladje sta tako bogato dimenzionirana, da močno presegata nevtralizacijsko protisilo za sorazmerno skromno širino gotskih obokov stranske ladje. Navsezadnje je stranska ladja le malo širša od marsikaterega križnega hodnika. Avtor bi moral nekoliko bolj logično razmišljati s tehničnega in ne samo s stilnega vidika, ko je v svojem času opazoval časovno zaporedje gradnje. Povsem vseeno je namreč, kdaj so ladjo delno

⁹ Curk: Konjice, p. 19.

¹⁰ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 26. Citira Orožna: *Das Bisthum III*, p. 226 in v opombi pod črto zapiše: »Iz tega volila ne sledi, da so tedaj pri stranski ladji napravili novo podstrešje ali pa obok. Volilo je za vzdrževanje zidu (*Bau*) in podstrešnega stola (*Gerüst*), ne pa za stavbeni oder (*Baugerüst*).« Stegenškova razlaga je netočna. Če analiziramo sporni stavek po nemškem slikovnem besednjaku *Der Sprach*, IX. izdaja, Wiesbaden: Brockhaus, 1984, pomeni *der Bau* gradbeno delo, ko z opeko, klesanim kamenjem, lomljencem ali rečnim kamenjem oblikujejo razne oblike zidov, označujejo objekte, nikakor pa ne za vzdrževanje zidov, za kar rabijo besede: (*ver*)*bessern*, *reparieren*, *instandsetzen* in še druge; medtem ko *das Gerüst* pomeni izključno ogrodje (leseno ali železno), ki je v pomoč zidarjem, da lahko zidajo določeno formo zidov. V obravnavanem primeru je šlo za podporje, ki je nosilo zidani obok vse dotlej, dokler obok ni postal samonosen.

Ko sem si ogledal sporni stavek v originalu, sem ugotovil, da je Stegenšek pomotoma dal Freyhattu ime Jurij, namesto Gregor, in da gre za obsežen (pp. 228–231) testament, ki je bil sestavljen in podpisan s številnimi pomembnimi pričami leta 1464, na ponedeljek pred dnevom Pavlovega spreobrnjenja (25. januarja). Iz zapišanega sklepam takole: ni več govora o kapeli, ampak o stranskem prostoru in oltar sv. Jakoba bo počaščen z večno lučko po končani gradnji. Dva soda vina, sodeč po krajevnem običaju, nista bila namenjena za prodajo, temveč za krepičo delavcem, ki so tedaj dozidavali stransko ladjo in jo obokavali.

¹¹ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 26.

¹² Curk: Konjice, p. 19.

ali v celoti obokali. Obokana je gotsko in trdno ohranja obliko, ki jo je dobila najprej pred letom 1369 in nato današnjo okoli leta 1464, ne da bi bili stavbarji potrebovali pomoč zunanjih obstenskih opornih slopov.

Po dolžini četrte, najkrajše obočne pole bi skleпали, da je bila grobna kapela viteza Ortolfa, če je sploh bila zgrajena v ta namen, samo v tem delu stranske ladje. Taki domnevi nasprotuje podatek, da so v tretji in četrti traveji starejša gotska rebra pravokotnega profila z močno prirezanim robom bikonveksne oblike, medtem ko so v prvi in drugi traveji rebra zrele gotske dobe tudi pravokotnega profila s klinastim prirezom z obojestranskim žlebom. Pri obnavljanju cerkve v sedemdesetih letih 20. stoletja so bila tudi v stranski ladji opravljena utrjevalna in gradbena dela.¹³ Pri kopanju jarka za kineto centralne kurjave so odkrili pod srednjo oprogo trdno zidan temelj nekdanjega prečnega zidu, pod tretjo oprogo pa so našli ostanke temelja iz večjih, grobo obdelanih kamnov s slabo apneno povezavo.

Po več ogledih in opazovanjih stranske ladje, razgovorih in prebiranju razpoložljivega pisnega gradiva sem ugotovil, da je gradnja stranske ladje najbrž potekala takole. Leta 1342 so k zahodnemu delu severne stene glavne ladje prizidali kapelo¹⁴ pravokotne oblike s krajšo stranico. Kapela je imela vhod iz ladje; bila je brez oken in krita z ravnim stropom. Dokumenti o bratovščini Žalostne Matere Božje (ŽMB) v Savinjski dolini, katere sedež je bil v Konjicah, so zbrani v posebni knjigi (*Copialbuch*) od leta 1357 do 1503.¹⁵ V dokumentih so vpisana razna volila in kupoprodaje v prid bratovščine. Najstarejši dokument, v katerem sta Otmar Konjiški in Ditmar, konjiški župnik, utrdila nekatere lastninske zadeve, je iz leta 1357. Dokument, datiran s 1. februarjem 1369, pa že govori o kaplanu bratovščine ŽMB in o kapeli sv. Jakob, ki je prizidana k cerkvi sv. Jurija.¹⁶ Prav tam še zveemo, da je bratov-

¹³ Konjiški cerkovnik Furman mi je rade volje razložil, da so v letih 1974/75 utrdili zid med glavno in stransko ladjo, pri čemer so močno razširili predrtine, tako da je zdaj glavna ladja s stransko bolj povezana in ostanki stene delujejo kot slopi. Lep krstilnik, ki je bil v drugi predrtini, so prestavili v prezbiterij. Oltarna menza in ambon sta bila prestavljena v ladjo pred slavolok. Prižnico so odstranili. Gradnjo je vodil v imenu investitorja – župnije – kaplan Jože Pribošič, danes župnik v Šoštanju, gradbena dela pa Jože Požauko iz Maribora; pomagal mu je sin Peter.

¹⁴ Pavle Blaznik: *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, Maribor 1986 (od tod citirano Blaznik: *Historična topografija*), p. 352. Podatek: »1342: einer capeln bey Ganabitz zu pawen – (izvl. lz 16. stol. /LA/)« je res hipotetičen, vendar če razčlenimo posamezne besede, dobimo določnejši pomen. Kaj pomeni »bey Ganabitz« v konjiškem primeru? V tistem času je bila župnijska cerkev na samotnem kraju nad trgov, ki je ležal spodaj v ravnini in je štel komaj trideset lesenih hiš, zato ne smemo biti presenečeni nad izrazom. Ni znano, da bi takrat v bližini Konjic gradili kako kapelo. In kaj pomeni »einer capeln zu pawen«? Morda bi lahko pomenilo, da so kapelo k neki zgradbi prizidali. K taki razlagi nas usmerja podatek na p. 353 s 1. februarja 1369: »zu der capellen sanct Iacobas, die da gelegen ist in der abseyten der pfahr kirchen zu Gonobiz.« (kop. 17. stol., LA).

¹⁵ Orožen: *Das Bisthum III*, p. 222.

¹⁶ Orožen: *Das Bisthum III*, p. 223.

ščina kupila pet kmetij. Bogata bratovščina prav gotovo ni bila zadovoljna z neugledno kapelo, zato so verjetno v sedemdesetih letih 14. stoletja prizidali k obstoječi kapeli kvadratno polo, ju skupaj obokali in vzdali vrata in okni v severno steno novo zgrajene pole. V zahodni steni kapele so izdolbili nišo za kip ali oltar sv. Jakoba. Za boljšo povezavo med ladjama so obstoječi predrtini dodali še eno. Stegenškova trditev, da je vitez Ortolf prizidal stransko ladjo k cerkvi sv. Jurija,¹⁷ nima podlage v dokumentih, na katere se sklicuje.

Okoli leta 1464 so s pomočjo bratovščine ŽMB predelali dvopolno kapelo, tako da so ji dozidali na vzhodni strani še dve kvadratni poli in ju križno rebrasto obokali. Hkrati so v stari kapeli zamenjali konzole z novimi, modernjšimi in jim dodali prvo sekcijo reber (sl. 2), kakršne vidimo v novem delu stranske ladje. Tako so vsaj na videz ustvarili enotno gradnjo zrele gotike in zato se stranska ladja zdi na prvi pogled mlajša od prezbiterija. Ponovno raziskovanje je potrdilo Curkov zapis o razvojnih etapah gradnje stranske ladje. Toda kakor je Curk nedvoumen v enem delu sporočila, tako je na drugem mestu omahljiv: »Ali je bila stranska ladja že od prvega začetka obokana ali ne, se ne da ugotoviti, vendar je najverjetneje nastala šele ca 1464 iz Ortolfove kapele sv. Jakoba izpred leta 1396, za kar bi govorila tudi različna profilacija njenih reber.«¹⁸ Res je, da ni pisnih dokumentov, ki bi prepričljivo govorili o gradnji stranske ladje, vendarle je sama ladja prvovrsten dokument, njena govorica pa dovolj razumljiva in prepričljiva, da iz nje lahko izluščimo zaporedje gradnje. Seveda bi bil tudi Curk povsem jasen, ko bi vedel za oba ostanka prečnih zidnih temeljev, ki so ju našli v sedemdesetih letih pri razkopavanju tal v zahodni polovici stranske ladje. Jože Pribošič¹⁹ mi je povedal, da so v četrti poli stranske ladje pri kopanju jarka naleteli na kosti pokojnikov, najbrž plemiškega rodu. Zato ne drži Stegenškov zapis: »Ortolf je postavil stransko ladjo in v njej je izbral sebi in svojemu rodu počivališče. V tej rakvi pred oltarjem je bil prvi pokopan, za njim morda nobeden več, ker je kmalu za njim konjiška cerkev prišla iz oblasti propadajoče rodovine.«²⁰ Nagrobnik viteza Ortolfa so vložili v tla pred kipom ali oltarjem sv. Jakoba. Verniki so zato kapelo poimenovali Ortolfova, zgodovinarji pa so ljudsko iz-

¹⁷ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 26.

¹⁸ Curk: *Konjice*, p. 18.

¹⁹ Jože Pribošič, vodja obnove župnijske cerkve v 70. letih, mi je potrdil obstoj prečnega zidnega temelja v sredini stranske ladje in opisal še drug, doslej neznan prečni temelj med tretjo in četrto obočno polo. Razkazal mi je obsežno fotodokumentacijo, ki pa bolj sledi tehničnim detajlom kot pa dokumentiranju pomembnih dogodkov za zgodovino cerkve. Tako ni o zidnih temeljih nobene fotografije, pač pa obstajajo posnetki najdenih kosti. Zbrane fotografije kažejo zahtevno reševanje tehničnih problemov pri širjenju in utrjevanju predrtin med ladjama in pri zamenjavi dveh oktogonálnih stebrov pod pevskim korom. Prezbitarijo so vrnili nekdanjo obliko in velikost gotških oken, dve, ki ju je vrinila na južno steno regotizacija cerkve, pa so zazidali. Na zunanji strani južne stene prezbiterija so ponovno odkrili skromen gotški portal, ki so ga zazidali, ko so leta 1740 gradili rožnovensko kapelo.

²⁰ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 33.

ročilo zapisali, čeprav pisni dokumenti, ki jih poznamo danes, kapele ne pripisujejo Ortolfu, v času gradnje staremu komaj 12 let. Pri zadnjem obisku konjiške cerkve (22. junija 1991) sem našel nagrobnik prislonjen na južno steno cerkve, izpostavljen vsem vremenskim ujmam. 621 let star spomenik si gotovo ne zasluži tako nespoštljivega ravnanja (sl. 3).

Tudi o prezbiteriju imamo različne razlage, tako o starosti kot o razvojni stopnji gotike. Stegenšek najprej omenja konzolo v stranski ladji, ki je sorodne oblike s tisto v prezbiteriju. Slavolok, okrašen s poznogotskimi izsekanimi vejami, naj bi bil po njegovem mnenju postavljen hkrati s prezbiterijem, o čemer piše: »Prezbiterij je bil torej pozidan tudi okoli sredine XV. stoletja; tedaj so podrli prejšnjo apsidno ali pa korni kvadrat, kjer je bil oltar. Tudi Ptuj in Maribor sta šele pozno dobila gotski prezbiterij mesto romanskega ladjinega sklepa; prvi v letu 1420–1440, drugi v prvi polovici XV. stoletja.«²¹ Pred tem pa ugotavlja: »Služniki, ki nosijo v prezbiteriju vrh kapitelov svodna rebresa, se začenjajo šele 2 m nad tlemi in počivajo na konzolah. Za oltarjem so ohranjene še nekatere take stare nosiljke: ena kaže glavico pod baldahinčkom, druga čepečega pritlikavca, ki si objema kolena in se široko reži, tretja in četrta vpodabljata zopet glavo in pritlikavca, pa na nekoliko drugačen način. (...) Kjer se sekajo rebresa, se nahajajo majhni ščiti, t. zv. sklepniki, ki nosijo grbe.«²²

Curk pa je zapisal nekoliko drugače: »Prezbiterij s potlačeno banjo ima 2 ozki križno-rebrasti polji in 5/8 zaključek, ki ga ločujeta 2 rebrasti oprogi. Kjer se križajo rebra, so sklepniki grbi, ki predstavljajo: majhen, rdeč Andrejev križ, stoječega pantra ter rdečo bruno na zelenem polju. Polihromacija sklepnikov ni več originalna. Rebrea počivajo na okroglih služnikih, ki jih nosijo v zaključku 4 originalne konzole, predstavljajoče glavico pod baldahinom (sl. 4), čepečega pritlikavca, ki si objema kolena (sl. 5), glavico pod baldahinom (sl. 6) in spet pritlikavca (sl. 7), ob slavoloku pa 2 nefiguralni konzoli.« In nato: »V začetku 15. stol. (1370) je bil k ladji prizidan sedanji prezbiterij, ki je bil mnogo višji od ladje. Zato so že kmalu nato dvignili ladjo ter jo ponovno ostropali.« In: »Prezbiterij je v celoti kamnite gradnje.«²³

Svoje ugotovitve je zapisal tudi Emilijan Cevc: »V domačem gradivu so timpanonu (v minoritski Marijini c. v Celju, op. pisca) precej blizu figuralne konzole v prezbiteriju župne cerkve v Konjicah. Na njih vidimo glavico pod baldahinom, čepečega starca, ki si objema kolena, mladeniško figuro ter sedečega bradača, ki si opira glavo z roko.«²⁵ [A. Stegenšek, Konjiška dekanija, str. 25. – O prezbiteriju samem nimamo podatkov, toda Stegenškova misel, da se je stari romanski kor umaknil gotskemu šele sredi 15. stoletja, bo treba revidirati.] Nazadnje je istega dela tudi konzola – iz porušene cerkve sv. Jakoba na Kunšperku? – v Celjskem muzeju. Na splošno lahko vse te konzole

²¹ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, pp. 26 in 27.

²² Stegenšek: *Konjiška dekanija*, pp. 24 in 25.

²³ Curk: *Konjice*, pp. 12 in 18–20. Curk daje dva različna časa za gradnjo prezbiterija. Očitno gre za napako v letnici (1370).

pomaknemo na konec 14. stoletja in spomnimo ob njih na primer na figuro Jeseja v ostenju glavnega portala regensburške katedrale,²⁶ [Prim. Th. Müller, *Alte bairische Bildhauer*, sl. 40.], ne da bi s tem hoteli poudariti kaj več kot slogovno vzporednost.²⁴

V Dombauhütte v Kölnu hranijo konzolni figuri, ki sta bili v južnem stolpu kölnske katedrale. Figuri sta oblikovani frontalno, telesi pa tako močno nagnjeni naprej, da so kolena široko razmaknjena, noge skrčene in prekrižane, pri čemer so vidni: obraz, ramena, skrčene roke, ki imajo dlani položene na kolena, in noge od kolen navzdol. Teža služnika je naravno porazdeljena na hrbet, zatilnik in na zadnji del temena glave. Ena figura je oblečena v nagubano obleko, druga pa zavita v blagovni trak. Velikost plastik je: v 16, š 18 in g 20 cm. Konzolni figuri sta bili oblikovani 1380–1390. Podobno figuro najdemo npr. v Zonsu (Rheinturm). Na tej figuralni konzoli ne počiva služnik, ampak nosi neposredno sklep reber, stekajočih se na teme.²⁵

Figuralne konzole v prezbiteriju konjiške cerkve seveda ne presegajo provincialne umetnostne izrazne kvalitete, toda kljub temu kažejo ambiciozno obrtniško podjetnost, ki si brez pomisleka jemlje za zgled srednjeevropske stilne pridobitve in med njimi morda tudi že parlerjansko plastiko.

V obeh kotih notranje strani slavoloka vidimo prvotna služnika in konzoli, od katerih samo četrtnina stebrov in konzol štrli v prostor. Konzoli imata dvojni prstan s prirezanimi robovi in navzdol obrnjen stožec z okroglo konico in nimata nič skupnega s konzolami v stranski ladji, kajti že na pogled sta vsaj pol stoletja starejši. Druge štiri konzole so bile v letih 1860/70 neogotizirane v figuralne mavčne konzole. Pri obnovi cerkve v 70. letih 20. stoletja so konzolam vrnili oblike, ki so sorodne tistim v notranjih kotih slavoločnega dela prezbiterija.

Prezbiterij ima še neko posebnost, ki je doslej ni opazil noben avtor: ob slavoloku je za četrta metra širši kot pri apsi. Zakaj so se graditelji odločili za trapezasto obliko prezbiterija, se najbrž ne da pojasniti.

Vse, kar smo doslej zvedeli o gradnji prezbiterija, nam pomaga le toliko, da vse bolj dvomimo o njegovem nastanku sredi 15. stoletja, kot je mislil Stegenšek. Morda je smiselno ugibati o dveh, po mojem zelo pomembnih vzrokih, ki bi utegnili pomagati pri določanju časa gradnje prezbiterija. Najprej je treba opozoriti na reliefno oblikovan grb konjiških gospodov v sklepniku prezbiterija: poševno položeno črno bruno na belem polju. Konjiški gospodje so dobili grb na sklepniku zato, ker so bili skoraj tri stoletja advokati²⁶ konjiške župnije in ker je zadnji konjiški dinast Leopold VI. pri razprodajah,

²⁴ Emilijan Cevc: *Srednjeveška plastika na Slovenskem*, Ljubljana 1963, pp. 100–101.

²⁵ *Die Parler und der schöne Stil 1350–1400*, Köln 1978 [r. k.], I. knjiga, pp. 178 in 179.

²⁶ Po srednjeveškem cerkvenem pravu je morala imeti vsaka župnijska cerkev svojega advokata (zavetnika ali branitelja). To je bil redno zemljiški gospod, pod katerega je spadala župnija, ki je bila v njegovem vplivnem področju. Advokat je župnika imenoval, patriarh pa le potrdil. Kot advokati konjiške župnije so izpričani konjiški gospodje od začetka 12. stoletja do 1385.

zapravljanjih in volilih v letih 1390–1397 prav gotovo daroval dovolj premoženja in pravic, da so tretji sklepnik okrasili z reliefnim grbom. Kot drugi vzrok je treba navesti dejstvo, da je na prelomu iz 14. v 15. stoletje vodil župnijo nadžupnik in savinjski arhidiakon Peter Topoltz²⁷ (Topolec), ki je župnikoval pred letom 1391, medtem ko je bil njegov naslednik imenovan leta 1412. Bil je vsestransko bolj delaven kot nekaj župnikov pred njim in tudi za njim vsaj petdeset let ni bilo aktivnejšega. Zato vse kaže, da je bil primeren čas za gradnjo prezbiterija samo v zadnjem desetletju 14. stoletja. Prav tako ne smemo pozabiti na stilne forme figuralnih sklepnikov, ki smo jih uvrstili v zadnje desetletje 14. stoletja. Takrat so torej verjetno gradili prezbiterij, podrli prejšnjo apsidno ali korni kvadrat, hkrati povišali zidove glavne ladje in to na novo ravno ostropali. Povsem odprto ostane vprašanje, kakšne oblike je bil slavalok med ladjo in prezbiterijem.

Stegenšek in Curk sta različno določila čas poznogotskega obokanja glavne ladje, gradnje slavaloka in pevskega kora. Stegenšek je zapisal: »Obok srednje ladje je banjast in počiva na krepkih slopih, ki so k ladjinemu zidu pristavljeni in imajo predložene služnike; iz teh se razvijajo dekorativno in mrežasto po oboku razpletena rebresa; dvoje rebres štrli pri vsakem služniku svobodno v zrak. (...) Ko so cerkev koncem 15. stoletja obokali – bilo je za nadžupnika Valentina Fabrija (1480 – 1509) (...) – niso radi tenkosti zidov in radi prevelikih stroškov posadili obok vrh ladjinih zidov, ampak za tri metre nižje na nalašč postavljene slope. Slopi segajo na vsaki strani za poldrug meter v ladjo (moja meritev 1,33 m, op. pisca); da bi pa preveč ne ovirali pogleda, je med njimi in zidom svoboden prehod. Ti slopi, omenjena svobodna, v zrak štrleča rebresa in posebno še stopnice na pevski kor, ki so takorekoč v zadnjem slopu izsekane, vse to kaže poznogotskega, dekorativno čutečega umetnika.«²⁸ V nadaljevanju je še ugotovil: »Ladjo je obokal in pevski kor z znamenitimi stopnicami pozidal župnik V. Fabri (1480–1509), prošt doberlavški. Tudi svojo proštijško cerkev je dal svoditi, in sicer l. 1506; mrežast obok je nekoliko podoben našemu, a vsa rebresa so v tlorisu zakrivljena in zavita, torej je delo poznejše ko v Konjicah.³ [*Kunstdenkmäler von Kärnten*, p. 27.] Najboljše bo, ako stavimo konjiško svodenje v prva leta Fabrijevega župnikovanja, zakaj znano je, da je l. 1484 oskrbnik planinski »Herr von Katzendorff« ustanovil večno luč nad grobom svojega očeta tik poleg stopnic, ki vodijo v stolp⁴ [Orožen, l. c. III, str. 233. Sicer pa niso izključene nekatere druge, starejše stopnice.], ki se nahajajo v podpornem slopu za obok.«²⁹

Curk je o ladji zapisal: »Ladjo pokriva rahlo zašiljena banja, ki počiva ob empori na paru konzol, sicer pa na 2 parih krepkih slopov, skozi katere so narejeni prehodi, ki imajo predložene služnike. Iz teh se dekorativno razvijajo mrežasto po oboku razpeta rebra žlebastega profila, medtem ko po dvoje

²⁷ Orožen: *Das Bistum III*, p. 17; Blaznik: *Historična topografija*, p. 354, in Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 44.

²⁸ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 25.

²⁹ Stegenšek: *Konjiška dekanija*, p. 27.

reber pri vsakem služniku svobodno štrli v zrak. V tej igri reber, ki je še močneje razvita na sorodnem oboku doberloveške proštjske cerkve iz leta 1506, je opazen vpliv Koroške in predvsem njenega mojstra Vierthalerja.³⁰ Sredi oboka je nameščen grb izvajalca obokanja nadžupnika Valentina Fabrija (1480–1509) z naklom in kladivom.³¹ In pribil: »Nadžupnik Valentin Fabri je konec stoletja obokal glavno ladjo s pomočjo notranjih nosilcev, vzdal pevsko emporo, dvignil zvonik za nadstropje ter uredil slavolok.«³²

Ivan Komelj je namenil konjiški cerkvi nekaj opisov in razlag. Najprej je opredelil vlogo notranjega opornika: »Notranji opornik kot sestavni del stavbe srečamo pri nas prvič v župni cerkvi v Hajdini. Tu je zidana stena zreducirana hkrati s pritličnimi nišami in prislonjenimi obočnimi nosilci z dodatnimi ojačitvami, da v resnici vizualno in praktično deluje kot opora, ki nosi breme obočnega nosilca. Še bolj je tak princip očiten v ladji, kjer obok sloni na notranjih oporah kot v špitalski c. sv. Duha v Sl. Gradcu, v ž. c. sv. Jurija v Konjicah ali v ž. c. v Kranjski gori.«³³ Za oboke je zapisal: »Prepletajoče se (nadaljevanje zvezdastih) oboke uporablja naša gotska arhitektura v glavnem šele od konca 15. stoletja. Ti oboki nadaljujejo tisto razvojno stopnjo obočnih shem, ki jo je že nakazal Parler. Lahko jih izpeljemo iz zvezdastega ali mrežastega oboka. Osnovni sistem se bogati in tako zaplete, da se konstruktivna logika popolnoma zbrše.« In dodaja: »V župni cerkvi sv. Jurija v Slovenskih Konjicah je sedanji obok rezultat adaptacije iz leta 1506.«³⁴ Nato pojasnjuje še obokanje: »Nasledek direktnega naročila pa je obok župne cerkve, ki ga je dal napraviti namesto prejšnjega ravnega stropa prošt v Dobrli vasi na Koroškem in kasneje župnik in savinjski arhidiakon v Konjicah Valentin Fabri. (...) Zaradi konstrukcijskih vzrokov sloni konjiška notra-

³⁰ Cf. Ulrich Thieme & Felix Becker: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*, XII. knjiga, Leipzig 1916; Walther Brauneis (Bundesdenkmalamt Wien): *Bartlme Viertaler – Ein Kärntner Baumeister der Spätgotik und seine Bauten in Kärnten und Tirol* [neobjavljen referat na simpoziju v Millstadtu 7.–8. junija 1985].

Iz obeh vzemo: Firtaler (Firthaler, Vierthaler, Virtaler, in Virtler) Bartolomeus, gradbenik iz Innichena, je delal po vzhodnem Tirolskem, zahodnem Koroškem in v zgornji Dravski dolini. Leta 1505 je na novo obokal zgornjo kapelo dvonadstropne romansko-gotske kapele na gradu Kamen na Koroškem. O tem govori napis: »Das paw hat gemacht maister partlme Virtler von innichen 1505.« V letih 1505–1535 je gradil cerkve in kapele v naseljih: Wahlen/Valle, Lerschach pri Toblachu, Innichen/San Candido, Prettau/Predoi, Welsberg/Monguelfo, Feistritz/Bistrica v Dravski dolini, Lass/Laze, Kötschach/Koče, Maria Luggau, Kranjska gora in še nekateri kraji. Brauneis bivše samostanske cerkve v Dobrli vasi ne prišteva k cerkvam, kjer bi bil mogoč vpliv Vierthalerja; kot pravi, so oblike zavojev v obočni shemi popolnoma drugačne. Zato je mogoče trditi, da je Curk napak ocenjeval časovne in krajevne zakonitosti, ker je mojstru Viertalerju pripisal opazen vpliv pri obokanju in obliki obočne sheme v konjiški cerkvi.

³¹ Curk: Konjice, p. 12.

³² Curk: Konjice, p. 19.

³³ Komelj: *Gotska arhitektura*, p. 38.

³⁴ Komelj: *Gotska arhitektura*, p. 108. Na p. 256 pod tlorisom je avtor vpisal (okoli 1500).

nja arhitektura na močnih notranjih nosilcih, kar je prav tako rezultat koroških stavbnih razpoloženj, ki jih opazujemo v župni cerkvi v Sl. Gradcu. (...) Po izrazu je namreč koroška arhitektura slikovita in temu izraznemu izhodišču se podreja tudi oblikovanje arhitekturnih členov. Podobno je koroški vpliv preskočil – kar smo že opazili – po zaslugi V. Fabrija tudi v Konjice. Tudi tu rase obočni sistem, ki v igrakasti formulaciji ne bi potreboval močnejših opor iz močnih notranjih in celo predrtih polstebrov.«³⁵

Marijan Zadnikar ob opisu mogočne nekdanje samostanske in sedanje župnijske cerkve v Dobrli vasi omenja tudi konjiško župnijsko cerkev: »Ko je Fabri postal savinjski arhidiakon, je na podoben način kakor dobrolsko (1506) dal obokati tudi svojo župnijsko cerkev v Slovenskih Konjicah, kakor ju danes vidimo. (...) Ta obok bi z vsemi podrobnostmi in slogovnimi posebnostmi lahko postavili na začetek 16. stoletja, ko je prava gotika že umirala in so se ohranjali le še nekateri zunanji spomini nanjo. Tu pa nam z natančno datacijo priskoči na pomoč celo napis sredi oboka, ki pove, da je za to poznogotsko predelavo cerkve in za njeno obokanje poskrbel Valentin Fabri (...). Delo je bilo zaključeno leta 1506. Zdaj je tudi bolj razumljivo, kako je prav taka poznogotska arhitektura zašla na Štajersko, saj je konjiška farna cerkev obokana na docela enak način. Je pač prošt Valentin naročil tej koroški delavnici, ki je po turških pustošenjih tako uspešno prezidala dobrolsko cerkev, naj na enak način oboka tudi njegovo konjiško hišo božjo, da bo lepša, bolj sodobna in varnejša pred požari.«³⁶

Z naštetimi zapisi smo izčrpali pregled umetnostnozgodovinskega gradiva, ki se ukvarja z opisom in časom poznogotske adaptacije v konjiški cerkvi. Datacija je pri avtorjih različna: Stegenšek datira obokanje ladje in gradnjo empole z enkratno konstrukcijsko rešitvijo stopnic nanjo v leto 1484; Curk trdi, da so konec 15. stoletja obokali glavno ladjo, postavili emporo in slavalok; Komelj opisuje samo obokanje ladje, za čas gradnje navaja letnici 1506 in 1500, in Zadnikar odločno zatrjuje, da so konjiško cerkev obokali isti stavbarji šele potem, ko so delo končali leta 1506 v Dobrli vasi.

Poskusimo torej natančneje določiti čas poznogotske zidave v konjiški cerkvi. Stegenškove datacije ne moremo sprejeti, ker je V. Fabri šele leta 1484 postal konjiški župnik in leta 1486 savinjski arhidiakon. Paolo Santonino nam je leta 1487 slikovito opisal, da je V. Fabri nekaj let poprej urejal župnišče in gradil obsežne obrambne naprave proti Turkom.³⁷ Zato ta čas za gradnjo in obokanje glavne ladje ni primeren. Curku bi še najprej pritrdili, da je pravilno ocenil konec 15. stoletja kot primeren čas za obsežna poznogotska dela v konjiški cerkvi, medtem ko je leto 1506 ali pozneje, kot sugerirata Ivan Komelj in Marijan Zadnikar, sporno iz več razlogov. Ko je Valentin Fabri začel obnavljati cerkve na velikem področju od Savinjske pa do Junske doli-

³⁵ Komelj: *Gotska arhitektura*, p. 258.

³⁶ Marijan Zadnikar: *Po starih koroških cerkvah*, Celovec 1984, pp. 62–65.

³⁷ Giuseppe Vale: *Itinerario di Paolo Santonino in Carinthia, Stiria e Carniola negli anni 1484–1487*, Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica 1943, p. 226.

ne, ki mu je bilo zaupano v pastirovanje, je minilo že domala dve desetletji in pol. Počasi so ga začele pestiti razne bolezni in tudi v letih je že bil. Pa še nekaj pomembnega smo lahko opazili: kar je bilo v konjiški ali v vuzeniški cerkvi še poznogotski arhitekturni prvenec, to so v dobrloveški proštiji cerkvi s pridom uporabili in dodali še nove elemente.

Veliko oblik gotske arhitekture je večji del 15. stoletja ostalo nespremenjenih. To je bila splošna arhitekturna govorica, ki se tudi na prestopu v novo stoletje ni bistveno obogatila. V južnem srednjeevropskem prostoru velja ta ugotovitev predvsem za velike cerkvene zgradbe, medtem ko so bile župnijske cerkve bolj dostopne za spremembe, ne toliko v tlorisih in gradnji kot v gotskih arhitekturnih členih in detajlih. Pri župnijskih cerkvah se je izrazila volja meščanskega sloja, prav tako pa je prišla do izraza podjetnost kakega župnika, ki je pri prenovah uveljavil napredne gradbene posege.

Na ozemlju današnje Slovenije smo imeli takega moža v župniku, arhidiakonu in proštu Valentinu Fabriju. Že pri lepšanju župnišča si je na svoje stroške omislil v začetku 80. let 15. stoletja lep gotski erker v prvem nadstropju severnovzhodnega vogala. Kaže, da je bil gradbeno in tehnično razgledan in zato zahteven naročnik. V zadnjem desetletju 15. stoletja je naročil obsežno obnovo konjiške cerkve: uredil je slavolok, obokal glavno ladjo, vzdal emporo, pri čemer je z enkratno tehnično domiselnostjo speljal dostop na emporo skozi notranji slop in povišal sleme strehe ter zvonik. Preden se je lotil obokanja ladje, je moral podreti stari slavolok in ustvariti nov arhitekturni stik med prezbiterijem in prej ravno stropano ladjo, ki je zdaj dobila obok.

V *Copialbuchu* je ohranjen dokument »ok. 1490: de Ganobitz presbitero –« (kop. LA).³⁸ Morda je bil v originalu govor o gradnji slavoloka – čas bi že bil pravi. Pri oblikovanju slavoloka je naročnik potreboval zajetne klesane kamnite bloke, v katerih so reliefno oblikovane vodoravno in navpično položene ter v spodnjem delu slavoloka prekrizane palice (sl. 8). Ta poznogotski okrasni arhitekturni element je bil v tistem času daleč naokoli prvenec.

Pri datiranju obokanja glavne ladje, zidave slavoloka in empure mi je pomagal zapis Janeza Höflerja: »Na cerkvi so delali okoli leta 1494. 1494, 26/III (AAU, Acta No. 17, 177v) je videmska kurija dala poziv Henriku Vilingerju iz Konjic, da izroči določen denar vodjem zidave cerkve (*victricis / seu gubernatoribus / fabrice plebis de Gonobicz*), ki ga je v ta namen volil Jurij Hebenstreit, katerega vdova se je vnovič poročila z omenjenim Henrikom.« Celotno obnovo konjiške cerkve smemo slej ko prej postaviti v čas med 1490–1495.

Valentin Fabri je gotovo poznal najnovejše dosežke v razvoju gotske arhitekture, v kateri so se začenjale kazati pomembne novosti. Lažji materiali (opeka) so omogočili samonosne oboke precej večjih razponov. Vse pogosteje so uporabljali notranje obstenske slope, ki so zamenjali zunanje podpornike in tako omogočili gladke, racionalno oblikovane zunanje stene in hkrati dali notranjim stenam prijetno dinamiko ekspresivno govorečih, različno obliko-

³⁸ Blaznik: *Historična topografija*, p. 356.

vanih in poslikanih ploskev. Rebra so dobila okrasno funkcijo, ki so jo še poudarila s slikovitimi ornamentalnimi in vegetabilnimi vzorci obočne rebrne sheme. Začele so se uveljavljati dvoranske cerkve z notranjimi obstenskim oporniki.

Glavna ladja konjiške cerkve je vse ponujeno dobro izkoristila (sl. 9). Glavna ladja kot zbirališče vernikov je po arhitekturni opremi in okrasju postala lepša od prezbiterija. Obok v ladji je bil najbrž namerno spuščen na isto višino, ki so jo narekovala okrasna rebra in njihova gostota črt v risbi. Igrivo shemo obočnih reber z učinkovito povezavo z razgibano severno in južno steno sta dopolnila mogočen slavolok in resnoben oltarni kor na vzhodu, ki ima pendant v domačnostno oblikovani zahodni empori, na katero vodijo konstrukcijsko enkratne stopnice, skrite v hišici, ki je hkrati nosilni element za dvakrat poševno prerezan notranji slop. Glavna ladja je postala arhitekturna umetnina, ki v času nastajanja ni imela neposrednega vzornika na tedanjem Avstrijskem.

Iz močnih obstenskih predrtih slopov, ki imajo dvojni prstanast nastavek, rastejo in se razvijajo rebra slikovitih vegetabilnih in resnih ornamentalnih likov v enotno sklenjeno obočno shemo. Iz vsakega šopa reber poganjata tudi rebri, ki se ostro in neposlušno zvijeta vsako v svojo stran cerkvenega prostora in okamnelo obstaneta (sl. 10), kot bi hotela reči: Najin čas se je iztekel; za delo sva postala odveč; ostala sva okrasni element, dokler ne pridejo na vrsto drugi in po volji vernikov še lepši elementi. Sicer pa vedite, da sva iz gline, izdelana po modulu in žgana v peči!

Ob koncu si zastavljam še vprašanja: Kje je stala opekarna, ki je po kalupu oblikovala in žgala rebra, in kje je krajevno delovala delavnica, ki je gradila konjiški, vuzeniški in dobrloveški cerkveni poznogotski obok?

EIN BEITRAG ZUR ERFORSCHUNG DER GOTISCHEN ARCHITEKTUR IN DER PFARRKIRCHE ST. GEORG IN KONJICE (GONOBITZ)

Die Ursprache in Konjice muß laut erhaltenen Schriftquellen bereits Ende des 1. Jahrtausends eine Kirche besessen haben. Davon ist kein Rest erhalten geblieben bzw. liegt bisher nichts Bekanntes vor. Der Großteil der jetzigen Pfarrkirche ist mit gotischen Architekturelementen versehen. Die Gewölbe- und Rippenformen, die Dienste, die einfachen und figürlichen Konsolen unterstützen den Gedanken, daß sie in verschiedenen Zeitabschnitten eingewölbt wurde – wenigstens in drei, wenn nicht sogar in fünf. In der slowenischen Kunstgeschichte stehen uns für die Pfarrkirche St. Georg zwei umfangreichere Studien zur Verfügung (die von Avgustin Stegenšek aus dem Jahre 1909 und die von Jože Curk aus dem Jahre 1967) sowie einige kürzere (von Ivan Komelj, Marijan Zadnikar und anderen).

Die Datierungen einzelner Bauphasen sind bei Kunsthistorikern unterschiedlich. Das Gewölbe des Turmerdgeschosses stellt eine leicht zugespitzte Tonne dar und weist auf die frühe Gotik der zweiten Hälfte des 13. oder den Anfang des 14. Jahrhunderts hin. Das ist der älteste erhalten gebliebene Bestandteil der Kirche. Das Hauptschiff stammt auch aus dieser Zeit, jedoch nur der untere Teil, denn an den westlichen Teil der nördlichen Schiffswand wurde das Seitenschiff bzw. die Kapelle angebaut. Und gerade bei der Kapelle gehen die Meinungen der Kunsthistoriker über Dauer und Verlauf der Bauarbeiten auseinander. Aus verschiedenen Angaben, von denen einige hy-

pothetisch sind, geht hervor, daß das Seitenschiff 1342 zunächst als Kapelle an die Pfarrkirche angebaut wurde. In den siebziger Jahren des 14. Jahrhunderts ließ die Bruderschaft der Schmerzhaften Muttergottes die Kapelle um ein Joch vergrößern und anschließend die beiden Joche mit Kreuzrippen einwölben. Um 1464 erweiterte die Bruderschaft die Kapelle zu einem Seitenschiff, wölbte sie im hochgotischen Stil ein und verband sie durch Öffnungen mit dem Hauptschiff. In der Kapelle behielten die Baumeister die alten Rippen am Gewölbe bei, ersetzten alte Konsolen durch neue, dasselbe taten sie mit der ersten Rippe über der Konsole. Daher erscheint die Einwölbung im Seitenschiff jünger als die im Presbyterium.

Auch über den Bau des Presbyteriums führten die Kunsthistoriker verschiedene Jahreszahlen an. Entscheidend für die Zeitbestimmung des Presbyteriumsbaus waren bestimmt figürliche Konsolen, die Ende des 14. Jahrhunderts behauen und eingemauert wurden. Auf diese Zeit wies auch E. Cevc hin, als er die figürlichen Konsolen von Konjice mit ähnlichen im Celjer Museum verglich. Auch der Abschlußstein im dritten Joch des Presbyteriums ist nicht zu übersehen. Er zeigt ein reliefartiges Wappen der Herren von Konjice, die Schirmherren der Pfarrkirche von Konjice waren, bis ihr Geschlecht Ende des 14. Jahrhunderts ausstarb.

Die Pfarrkirche von Konjice zeigt im Hauptschiff zahlreiche neue spätgotische Architekturelemente: Schmucknetz der Gewölberippen aus gebranntem Lehm, Triumphbogen mit Zierstäben geschmückt, mächtige ausgehöhlte Pfeiler mit einer hohen und hinreichend breiten Übergangsöffnung, die eine bewegte Wand und einen einheitlichen Hallenraum des Hauptschiffes sowie die Westempore schufen. Alle Kunsthistoriker heben hervor, daß Valentin Fabri, Pfarrer von Konjice, die Pfarrkirche erneuern ließ und daß der Einfluß von malerischen spätgotischen Architekturbestrebungen aus Kärnten zu spüren ist. Doch die Schriftquellen und das Werk des Pfarrers Fabri liefern einen Beweis dafür, daß er in den Jahren 1490–1495 die Kirche von Konjice, dann um 1500 die Pfarrkirche in Vuzenica, besonders schön aber die Propsteikirche in Dobrla vas (Eberndorf) erneuern ließ. Bei der letzteren hinterließ er ein Monogramm mit der Jahreszahl 1506 am Gewölbe. Deswegen muß man besonders hervorheben, daß die spätgotischen Elemente aus der Kirche von Konjice zuerst in der Kirche von Vuzenica verwendet und neue ergänzt wurden. Die beiden fanden aber bei der Erneuerung der Stiftskirche in Dobrla vas (Eberndorf) Verwendung. Die Kirche von Konjice spielt eine Vorreiterrolle bei der Gruppe von Kirchen, die einen gemeinsamen Charakter in der Verwendung von schmückenden Architekturglieder des Spätgotik aufweisen.